

Türkiye – Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde İlk On Yılın Muhasebesi (2005-2015)

Çağrı Erhan*

Erhan Akdemir**

Öz

Bu makalede Türkiye – Avrupa Birliği (AB) ilişkilerinde müzakere sürecinin ilk on yılı olan 2005 – 2015 dönemi incelenmektedir. Bu dönemin ele alınmasının temel sebebi söz konusu dönemin Türkiye – AB ilişkilerinde müzakere sürecini ve Türkiye'nin AB'ye muhtemel üyeliğinin son safhasını barındırmasıdır. Bu çerçevede makale Türkiye – AB ilişkilerinin kısa tarihsel gelişimini, müzakerelerin başlatılması kararını, müzakerelere geçiş ve başlangıç süreçlerini ele almakta, müzakerelerin özünü ve hızını değerlendirmekte, müzakerelerdeki mevcut durumu ve müzakerelerin geleceğine yönelik çıkarımlarda bulunmaktadır. Bu çerçevede AB ilerleme raporları da kapsamlı şekilde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Türkiye – Avrupa Birliği, Müzakere Süreci, Katılım Süreci, Genişleme, İlerleme Raporu

* Prof.Dr., Kemerburgaz Üniversitesi – İstanbul/Türkiye
cagri.erhan@kemerburgaz.edu.tr

** Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü – Eskişehir/Türkiye
erhanakdemir@anadolu.edu.tr

Giriş

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasındaki resmi ilişkiler 12 Eylül 1963'te imzalanan Ortaklık Anlaşması ile başlamıştır. 1987'de Avrupa Topluluklarına üyelik başvurusu yapan Türkiye ile 1 Ocak 1996'da Gümrük Birliği süreci başlamıştır. 1999'daki Helsinki Zirvesi'nde ise Türkiye Avrupa Birliği'ne (AB) aday ülke ilan edilmiştir. Türkiye için 1999'da adaylığın elde edilmişinden sonraki en önemli hedef AB ile katılım müzakerelerinin başlatılması olmuştur (Öniş 2003: 12). 2000'den başlayarak Türkiye'nin, bu hedefe ulaşmak için hızlı bir reform sürecine girdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Gerek reform süreci gerek reformların uygulamalarına ilişkin en somut yansımalar ise 2001, 2002 ve 2003 ilerleme raporlarında görülebilir. Mesela, 13 Kasım 2001'de yayınlanan ilerleme raporunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından 3 Ekim 2001 tarihinde kabul edilen anayasa değişikliklerine vurgu yapılarak, ifade ve düşünce özgürlüğü, basın özgürlüğü ve dernek kurma özgürlüğü gibi temel özgürlükler alanında ve ölüm cezasının sınırlandırılması yönünde atılan olumlu adımların önemine dikkat çekilmiştir (Çarkoğlu vd. 2003: 107-126, Avrupa Komisyonu 2001). 2002 ilerleme raporu da bu kapsamda AB'nin Türkiye'ye yönelik algısının, bakışının ve yaklaşımının olumlu yönde değişmesine büyük katkı sağlamıştır. Bunun temel nedeni ise, raporun da önemle üzerinde durduğu gibi, TBMM'nin Şubat, Mart ve Ağustos 2002 tarihlerinde kabul ettiği reform paketleridir. Söz konusu paketler barış zamanında ölüm cezasının kaldırılması, Türkçe dışındaki dillerde de radyo ve TV yayıncılığı yapma olanağının sağlanması, ifade özgürlüğünün genişletilmesi ve gayrimüslim azınlıklara daha fazla özgürlük verilmesi konularında ciddi iyileştirmeler getirmiştir (Avrupa Komisyonu 2002). Bu döneme ilişkin son somut yansıma ise 2003 ilerleme raporuna aittir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü alanında birçok sınırlamanın kaldırılmasından, Siyasi Partiler Kanununda değişiklik yapılarak siyasi partilerin kapatılmasının zorlaştırılmasına, Güneydoğudaki olağanüstü hal uygulamasının sonlandırılmasından sivil-asker ilişkilerinin Avrupa'daki uygulamalara yaklaştırılmasına, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Haklar Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 No'lu Protokolü gibi belli başlı uluslararası sözleşmelerin ve Avrupa Konseyi sözleşmelerinin Türkiye tarafından onaylanmasına kadar atılan pek çok adım raporda memnuniyet verici gelişmeler olarak zikredilmiştir (Avrupa Komisyonu 2003).

Bunun yanı sıra sadece Kopenhag kriterlerine uyum bakımından değil Türkiye'nin Kıbrıs konusunda söz konusu dönemde yürüttüğü politikalar da AB'nin Türkiye'ye yönelik yaklaşımında ve müzakerelere geçilmesinde önemli bir faktör olmuştur (Suvarierol 2003: 55-78). Bu çerçevede Türkiye Kıbrıs konusunda 2003 yılında önemli bir politika değişikliğine gitmiştir. 2003 yılına kadar açık bir tutum belirlememesine rağmen, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin iyi niyet misyonunun devamı aracılığıyla Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulma çabalarını her zaman desteklediğini dile getiren Türkiye, bu tarihten sonra çok daha net adımlar atmaya başlamıştır. Bu bağlamda en somut çaba ise Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm getireceği planlanan fakat hayata geçemeyen Annan Planı'nı ve adada 24 Nisan 2004 yılında yapılan referandumu desteklemiş olmasıdır (Sönmezoglu 2006: 121 – 128). Bu çerçevede yukarıda aktarılan gelişmeler AB'nin karar alıcı mekanizmaları tarafından da dikkatli şekilde gözlemlenmiştir. Bu gözlemler ise Türkiye – AB ilişkilerinin geleceğinin olumlu yönde gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Bu çerçevede AB'nin 12-13 Aralık 2002'de yapılan Kopenhag Zirvesi'nde beşinci genişlemeyle ilgili önemli kararlar alınırken, Türkiye'ye ilişkin olarak ise Konsey, “Komisyonun raporu ve önerisi temelinde, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığına karar verilmesi durumunda, Aralık 2004'te yapılacak olan Konsey Zirvesi'nde Türkiye ile AB arasındaki müzakerelerin gecikmeksizin başlatılacağı kararına” varmıştır (AB Konseyi: 2002).

Müzakerelerin Başlatılması Kararı

2002 Zirve kararlarına istinaden AB 1 Mayıs 2004'de beşinci genişlemesini yaşamıştır.¹ Türkiye için ise aynı yılın sonunda iki önemli karar alınmıştır. 2004 Aralık ayında AB tarafından Türkiye için alınan ilk karar Avrupa Parlamentosu (AP) tarafından kaleme alınan karar olmuştur. Bu karar hem Türkiye ile müzakerelere başlanmasını desteklemiş hem de Türkiye – AB ilişkilerinin ilerideki genel seyrini etkileyebilecek hususlar da içermiştir. Mesela, kararın 44. Maddesinde Parlamento Türkiye'yi “Kıbrıs Cumhuriyeti”ni diplomatik olarak tanımaya çağırmıştır (AP 2004).

AB tarafından Türkiye için ikinci karar ise Brüksel'de, 16-17 Aralık 2004'te yapılan AB Zirvesi'nde alınmıştır. Söz konusu Zirve'de AB Konseyi, Komisyon'un 6 Ekim 2004 tarihli ilerleme raporu ve tavsiye kararı doğrultusunda siyasi kriterleri yeterince karşılayan Türkiye ile müzakerelerin 3 Ekim

2005'te başlatılmasını kararlaştırmıştır. Helsinki ve Kopenhag Zirveleri ile birlikte Türkiye'nin adaylık sürecindeki bir diğer dönüm noktasını oluşturan bu zirve kararlarında ayrıca Türkiye'nin reformlara devam edeceği yolundaki inanç da ifade edilmiştir. Bu kararlar doğrultusunda Konsey, Komisyonu, her bir aday ülkenin kendine has özelliklerini, sürekli gelişen müktesebatı ve beşinci genişlemeden edinilen deneyimleri göz önünde bulundurarak Türkiye ile yürütülecek müzakereler için bir Müzakere Çerçeve Belgesi (MÇB) hazırlamaya davet etmiştir. Zirve Sonuç Bildirgesi'nin Türkiye bölümünde ayrıca müzakerelerin nasıl yürütüleceğine ilişkin konuları da *Müzakerelerin Çerçevesi* başlığı altında ortaya koymuştur.

Bu noktada Zirve kararlarının Türkiye açısından en önemli boyutu ise Türkiye'nin, Zirve esnasında Kıbrıs konusunda AB'ye vermiş olduğu taahhüttür. Türkiye'nin vermiş olduğu taahhüt Zirve Sonuç Bildirgesi'nin 19. Paragrafında yer almıştır. Türkiye Zirve'de AB liderlerine Ankara Anlaşması'nın, 10 yeni AB üyesi ülkenin katılımını dikkate alacak şekilde uyarlayacağına ilişkin bir protokolü (Ek Protokol) imzalayacağını taahhüt etmiştir (Özen vd. 2007: 271). Bu taahhüdün yerine getirilme tarihi ise fiili müzakerelerin başlangıç tarihi olan 3 Ekim 2005'den önce olacak şekilde takvimlendirilmiştir. Bu taahhüt [AB Konseyi] "Türkiye'nin, 'Türk Hükümeti, katılım müzakerelerinin fiilen başlamasından önce ve Avrupa Birliğinin mevcut üyelerini dikkate alarak, gerekli uyarlamalar üzerinde mutabakata varılması ve bunların tamamlanmasını müteakip, Ankara Anlaşmasının uyarlanması'na ilişkin Protokolü imzalamaya hazır olduğunu teyit eder' şeklindeki deklarasyonunu memnuniyetle karşılamıştır" şeklinde Zirve sonuç bildirgesinde yer almıştır (Avrupa Birliği Konseyi 2004). Bu taahhüt bugün de geçerli olacak şekilde AB'nin Türkiye'den Aralık 2004'de verdiği sözü tutmasını ısrarla istemesinin temel dayanak noktasını oluşturmaktadır. Müzakere fasıllarından sekizinin halen açılmamış olmasının ve açılmış olan fasılların ise kapatılmamasının gerekçesi de budur.

17 Aralık 2004 Zirvesi'ndeki Müzakere Şartları Nelerdi?

Zirve kararlarının 17. paragrafında, Helsinki Zirvesi'nde (1999) "Türkiye'ye diğer adaylara uygulananlarla aynı kriterlerin uygulanacağı" sözü verildiği, Kopenhag Zirvesi'nde (2002) ise, siyasal kriterlerin yerine getirildiğinin Komisyon tarafından saptanması halinde Konsey'in Aralık 2004'teki toplantısında Türkiye ile katılım müzakerelerine geciktirmeden başlanma-

sına karar vereceği sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. 18. paragrafta ise, geçen zaman zarfında Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu reformların Konsey tarafından memnuniyetle karşılandığı ve Konsey'in reform sürecinin devam ettirileceğinden emin olduğu vurgulanmasının ardından üç noktanın altı çizilmiştir. Bunlardan ilki Konsey'in, Türkiye'den, Komisyon'un 6 Ekim tarihli İlerleme Raporu'nda vurguladığı altı yasal düzenlemenin yürürlüğe sokulması için aktif çabalarını sürdürmesinin istenmesidir. İkincisi, siyasal reformlardan geri dönülmesinin engellenmesi ve bunların etkin ve kapsamlı uygulanmasının Komisyon tarafından düzenli olarak gözlenecek olmasıdır. Üçüncü nokta ise reform sürecindeki öncelikleri sıralayan bir Katılım Ortaklığı temelinde siyasal reformların AB tarafından yakından gözlemeye devam edecek olmasıdır.

Zirve Sonuç Bildirgesi'nin Türkiye'ye ilişkin bölümünde üzerinde en çok tartışılan konu Kıbrıs olmuştur (Diez 2007: 421). Yukarıda değinildiği gibi 2004 Aralık Zirve Sonuç Bildirgesi'nin aslında bu noktada dikkati çektiği husus Türkiye'nin müzakerelere başlayabilmesi için Gümrük Birliği Ek Protokolü'nü AB'ye yeni giren on üyeyi de kapsayacak şekilde genişletilmesidir. AB açısından *Kıbrıs Cumhuriyeti* bu yeni üyelere biridir. Zirve sonuçlarının yayınlanmasından 3 Ekim 2005 tarihine kadar geçen süre zarfında Türkiye – AB ilişkilerinin tıkandığı temel nokta da zaten bu konu olmuştur. Konu, Türkiye'nin Güney Kıbrıs Rum Kesimi (GKRY) ile ilişkilerini normalleştirmesini ve özellikle Gümrük Birliği Ek Protokolü'nün tüm yükümlülüklerinin GKRY de dahil tüm AB üyesi ülkelere ayırım yapılmaksızın ve tam olarak uygulanması isteğini yani Türkiye'nin gerek hava gerek deniz limanlarının AB'nin serbest dolaşım haklarına hanel getirmeyecek şekilde açılması isteğidir.² Türkiye'nin resmen tanımadığı GKRY ile böyle bir protokol yapmasının imkânsızlığı ise sorunun temel kaynağını oluşturmaktadır.

Öte yandan, söz konusu Zirve kararın 22. paragrafında AB Zirvesi tarafından Komisyon'dan, müzakerelere 3 Ekim 2005'te başlanacak biçimde ve 23. paragrafta ortaya konulan temelde, Türkiye ile müzakereler için bir çerçeve hazırlayarak Konsey'e sunması istenmiştir. Bu kapsamda Türkiye ile yürütülecek müzakerelerin genel çerçevesinin nasıl oluşturulacağı konusu 23. paragrafta ifade edilmiştir. Bu çerçeve 23. paragrafın ilk cümlesinde de dile getirildiği gibi Komisyon tarafından her bir aday ülke için, o ülkenin *kendi nitelikleri, özel durumları ve özellikleri* göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Zirve kararlarının Türkiye için hazırlanan müzakere çerçevesi bölümünde ayrıca her üyenin fasılların açılmasında ve geçici olarak kapatılmasında *veto* hakkına sahip oldukları, her bir başlık altındaki müzakerelerin geçici kapanışı ve gerekirse başlatılması için aşılması gereken *eşikler* tespit edilebileceği, *uzun geçiş dönemleri*, *derogasyonlar*, özel düzenlemeler ve *daimi koruma önlemleri* ihdas edilebileceği, hatta bu daimi koruma önlemlerinin *kişilerin serbest dolaşımı*, *yapısal politikalar* ve *tarım* konusu özelinde de dile getirilebileceği zikredilmiştir. Ayrıca “kişilerin serbest dolaşımının tesisine karar verme sürecinde üye ülkelerin en üst düzeyde role sahip olacakları” da Zirve kararlarında yer bulmuştur. Müzakerelerin, “sonucunun önceden garanti edilemeyeceği, açık-uçlu bir süreç olduğu ve Kopenhag Kriterleri’nin tümü göz önünde bulundurulduğunda, şayet aday ülke üyelik yükümlülüklerinin tümünü üstlenememe durumunda olursa, söz konusu adayın Avrupa yapılarına mümkün olan en kuvvetli bağlarla kenetlenmesi sağlanması” da kararda yer almıştır (Macmillan 2010: 447–462).

Bilhassa bu son ifade Türkiye’nin tüm kriterleri yerine getirmesi halinde bile AB’ye üye olamama durumuyla karşı karşıya kalabileceği anlamına gelmektedir. Bu durumda temel nedeni Zirve kararında yer alan ...*Kopenhag Kriterleri’nin tümü...* ibaresidir. Çünkü 21-22 Haziran 1993 tarihlerinde Kopenhag’da yapılan AB Zirvesi’nin Sonuç bildirgesinin yedinci paragrafında düzenlendiği haliyle üyelik kriterleri ya da Kopenhag Kriterleri sadece siyasal, ekonomik ve müktesebata uyum başlıkları altında düzenlenenlerden ibaret değildir. *Birliğin yeni üyeleri absorbe etme / hazmetme / özümseme kapasitesi* de bir kriter olarak söz konusu paragrafta yer almaktadır (AB Konseyi 1993). Türkiye’deki bu kafa karışıklığını gidermek ve ileride bu hususta çıkabilecek ihtilafları peşinen önlemek için AB Konseyi 17 Aralık 2004 Zirve kararlarında yer alan ilgili paragrafı MÇB’de revize etme yoluna giderek ve *absorbe etme* konusunu çok net biçimde belgeye derç etmiştir. MÇB’nin *Müzakerelere İlişkin İlkeler* başlığının ikinci paragrafında bu husus şu şekilde düzenlenmiştir:

Aralık 2004 tarihli Zirvede kararlaştırıldığı gibi, bu müzakereler AB Antlaşmasının 49’uncu maddesine dayanmaktadır. Müzakerelerin ortak hedefi üyeliktir. Bu müzakereler, sonucu önceden garanti edilemeyen ucu açık bir süreçtir. Birliğin absorbe etme kapasitesi de dahil, tüm Kopenhag kriterleri göz önünde bulundurulurken, Türkiye’nin üyelik yükümlülüklerini tam ola-

rak üstlenecek durumda olmaması halinde Avrupa yapılarına mümkün olan en güçlü bağlarla kenetlenmesi sağlanmalıdır. (AB Bakanlığı 2005)

3 Ekim 2005: Müzakerelerin Başlaması

17 Aralık 2004'den Konsey'in fiili müzakerelerin başlama tarihi olarak tespit ettiği 3 Ekim 2005'e kadarki yeni bekleme süresi MÇB'nin kabulü hususunda olmuştur. Bu hususta da iki önemli gelişme yaşanmıştır. İlk gelişme Kıbrıs ve Ek Protokol konularındaki tartışmalarla ilgilidir. Bu tartışmanın boyutunu ise 1 Mayıs 2004 genişlemesi belirlemiştir. 1 Mayıs 2004'te 10 ülkenin AB'ye üye olarak katılmasının Türkiye açısından yarattığı en somut durum, her genişlemenin ardından olduğu gibi, Ankara Anlaşması'nın ve –Türkiye'deki deniz ve hava limanlarının yeni üyelerin nakil vasıtalarına açmakla ilgili olanlar da dahil olmak üzere- gümrük birliğiyle ilgili mevzuatın yeni üyeleri içine alacak şekilde uyarlanması ihtiyacının hasıl olmasıdır. Kaldı ki, yukarıda da değinildiği gibi, Türkiye zaten Aralık 2004 Zirvesi esnasında bu konuda taahhütte bulunmuş ve taahhütte Zirve Sonuç Bildirgesi'nin 19. Paragrafında yer almıştı. Bu aşamada AB Türkiye'den söz konusu adımı atmasını beklemeye başlamıştır. Söz konusu adım ise 29 Temmuz 2005 tarihinde gelmiş ve Türkiye, Kıbrıs Rum Kesimi de dahil 10 yeni AB üyesini kapsayacak şekilde genişletecek Ek Protokolü imzalamıştır. Türkiye, eş zamanlı olarak bir de deklarasyon yayımlayarak, protokolün imzalanmasının Kıbrıs Rum Kesimi'ni tanıma anlamına gelmediğini ve KKTC ile mevcut ilişkilerine halel getirmeyeceğini ilan etmiştir. Ancak bu yaklaşım ileride de görüleceği gibi sorunun ortadan kalkmasını sağlamamıştır.

AB ise 21 Eylül 2005'de, Türkiye'nin Ek Protokol'ü imzalarken, *imza Kıbrıs'ı tanıma anlamına gelmez* görüşünü savunan Türkiye'ye karşı bir deklarasyonla cevap vermiştir. Karşı deklarasyonda 1 Mayıs 2004'ten itibaren “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin bir AB üyesi olduğu ve kendisine ayrımcılık yapılmaması gerektiği savunulmuş ve Türkiye tüm üye ülkelerle ilişkilerini *normalleştirmeye* davet edilmiştir. AB'nin Türkiye'ye böyle bir bildirimde bulunması, imzalanan ek protokolün TBMM'ye sunulması sürecini de etkilemiştir. Türkiye Ek Protokol'ü Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunmak yerine 28 Ağustos 2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2006/10895 sayılı Bakanlar Kurulu kararını çıkarmış ve hava ve deniz limanlarını Güney Kıbrıs Rum Kesimi uçak ve gemilerine açmaksızın, Gümrük Birliği'ni yeni ülkeleri kapsayacak şekilde genişletmiştir (Resmî Gazete 2006: Sayı-26303, Baykal 2013: 362).

Müzakere Çerçeve Belgesi ve Müzakere Sürecinin Usul ve Esasları

3 Ekim 2005'te MÇB'nin kabul edilmesiyle Türkiye ile AB arasında fiili anlamda katılım müzakerelerine geçilebilmesinin de önünü açılmıştır. Bu bağlamda katılım müzakereleri, aday ülkenin AB müktesebatını (*acquis communautaire*) ne kadar sürede kendi iç hukukuna aktarıp, yürürlüğe koyacağı ve etkili bir şekilde uygulayacağı belirlendiği bir süreçtir. AB müktesebatı ise, AB hukuk sistemine verilen addır. AB'yi kuran ve daha sonra değişikliğe uğrayan antlaşmaları, aday ülkelerin AB'ye katılırken imzaladıkları katılım antlaşmalarını, üçüncü ülkelerle yapılan anlaşmaları, Konsey, Komisyon, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı gibi Topluluk organlarının çıkardıkları tüm mevzuatı ifade etmektedir (Baykal 2013: 346). Söz konusu müktesebat, Katılım Müzakereleri Fasılları çerçevesinde 35 başlık altında sınıflandırılmıştır.³ Her aday ülkenin AB müktesebatını ne kadar sürede kabul edip, yürürlüğe koyacağı ve etkili bir şekilde uygulayacağı saptanması, aday ülkenin AB'ne hangi koşullarda katılabileceğinin belirlenmesi ve AB üyeliğinin getireceği yükümlülüklerin karşılanabilecek duruma gelişebilmesi ise müzakere süreci olarak ifade edilmektedir (Erhan vd. 2005).

MÇB ise bu bağlamda müzakereler için bir yol haritası çizmektedir. Bu açıdan MÇB, müzakere sürecinin en temel belgesidir ve katılım müzakerelerine ilişkin ilkeleri, esasları, usulleri ve müzakere fasıllarını belirlemektedir. Türkiye'nin MÇB'sinde müzakereler 3 temel unsur üzerine kurulmuştur. Bu unsurlardan ilki Kopenhag siyasi kriterlerinin istisnasız olarak uygulanması, siyasi reformların derinleştirilmesi ve içselleştirilmesidir. İkinci unsur AB müktesebatının üstlenilmesi ve uygulanması, üçüncüsü ise sivil toplumla diyalogun güçlendirilmesi ve bu çerçevede hem AB ülkelerinin kamuoylarına, hem de Türkiye kamuoyuna yönelik olarak bir iletişim stratejisinin yürütülmesidir (AB Bakanlığı).

Fiili müzakereler açısından ise, AB Dışişleri Bakanları 12 Haziran 2006'da Lüksemburg'daki toplantılarında HAK'ta, uzun ve zorlu geçen tartışmalardan sonra ve Güney Kıbrıs Rum delegasyonunun muhalefetini son dakikada aşarak Türkiye ile bilim ve araştırma faslında fiili müzakerelerin açılmasına yeşil ışık yakmışlardır. Bu toplantı sonucunda *Bilim ve Araştırma* faslı için müzakereler açılmış ve fasıl geçici olarak kapanmıştır. Müzakerelere açılan ilk fasıl Bilim Araştırma faslı olmakla birlikte bu güne kadar toplam 15 Fasıl müzakerelere açılmıştır.⁴

Müzakereler Neden Yavaş İlerliyor? Temel Sorunlar Nelerdir?

Bu anlamda temel sorunları AB ve Türkiye düzlemlerinde iki ayrı seviyede analiz etmek gerekmektedir. AB'nin takındığı siyasi tutumlar ve Türkiye'nin üyeliğine yönelik kimi AB ülkelerinin sergilediği siyasi irade eksikliği müzakerelerin işleyişini olumsuz yönde etkilemiştir. Diğer yandan Türkiye'nin reform sürecindeki yavaşlama da müzakerelerin ilerlemesinde sorunlara sebep olmuştur.

AB'nin Türkiye ile bilim ve araştırma başlığında müzakere pozisyon belgesine, *AB'nin gerekli görmesi halinde ilgili müzakere başlığına geri dönebileceği* ifadesi eklenerek GKRY'nin ikna edilmesi ve AB'nin, Türkiye'den GKRY ile ilişkilerin normalleştirilmesi ve limanların açılması ifadelerine yer verdiği 29 Eylül 2005 tarihli deklarasyonu yinelemesi aslında Türkiye – AB ilişkilerinde var olan sorunun kökünde bir çözüme gidilmeden geçici bir ara yol bulunduğunu çok net bir şekilde ortaya koymuştur (Bürgin 2010: 417 – 418). Bunun yanında Fransa, Almanya, Avusturya, Danimarka ve Hollanda gibi ülkeler de perde arkasında yer alarak, kendi sıfatlarıyla net olarak belirlemedikleri Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği konusundaki görüşlerini (Öner 2014: 95-118) GKRY üzerinden ifade etmeye çalışmışlardır. Benzer şekilde, 2006 yılında müzakerelerin yavaşlamasının sebebi yine **Kıbrıs konusu olmuştur**. 29 Kasım 2006'da AB Komisyonu, AB Dışişleri Bakanları'na, 16-17 Aralık 2004 Zirve Sonuçları'na ve AB'nin 29 Eylül 2005'de yayınladığı Karşı Deklarasyon'a atıf yaparak⁵ Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmediği gerekçesiyle ilgili 8 müzakere başlığının bekletilmesini, diğer başlıkların da yükümlülükler yerine getirilmediği sürece kapatılmamasını tavsiye etmiştir (AB Komisyonu 2005). Avrupa Komisyonu'nun **söz konusu tavsiye kararına istinaden ise AB Dışişleri Bakanları'nın** Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi 11 Aralık 2006 da almış olduğu karar **çerçevesinde Ek Protokolün tam olarak uygulanması şartına bağlı olarak müzakereleri** askıya almıştır. Aynı sebeple hiçbir faslın da geçici olarak kapatılmayacağını ifade etmiştir⁶ (Alessandri 2010: 96).

Müzakerelerin işleyişindeki yavaşlamayı Türkiye'nin reform sürecindeki yavaşlamayla ilişkilendirmek de mümkündür. Türkiye'nin 2005'den 2011 yılına kadarki dönemde demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar alanındaki kaydettiği ilerlemeler ve güçlü reform uygulamalarının varlığı (Nogués vd. 2011: 113-132) ve 2011'den sonra ise reform sürecinin du-

raksaması müzakere sürecini olumsuz etkilemiştir. Mesela 2006 yılındaki ilerleme raporunda yer alan *Haziran ayında yeni bir reform paketi sunulmuştur* ifadesi, *yargı reformu alanında ilerleme devam* etmektedir ifadesi, *yerel ve bölgesel düzeyde Türkçe dışındaki dillerde yayın hususunda bazı ilerlemelerin kaydedildiği* ifadesi, *toplama özgürlüğüyle ilgili olarak toplantı ve gösteriler geçmişe oranla daha az sınırlamaya tabidir* ifadesi ve *dini özgürlüklere ilişkin olarak ibadet özgürlüğüne saygı genel olarak devam etmektedir* ifadeleri Türkiye'nin söz konusu dönemde demok-rasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklar alanındaki kaydettiği ilerlemelerin somut bir göstergesi olmuştur (Avrupa Birliği Bakanlığı 2006). Benzer şekilde, 2007 ilerleme raporundaki *Basın dahil ifade özgürlüğüne ilişkin olarak, Türk toplumu tarafından hassas olarak algılanan konular dahil olmak üzere, Türk basınında geniş bir yelpazede çeşitli konular hakkında serbest tartışma devam etmiştir* ifadesi de Türkiye'nin yine bu dönem itibariyle demokrasi ve özgürlükler noktasındaki başarısını ortaya koymuştur. *Toplanma özgürlüğüne ilişkin yasal çerçeve genel olarak Avrupa standartlarıyla uyumludur* cümlesi de yine aynı kapsamda değerlendirilebilir (AB Bakanlığı 2007).

2011 ilerleme raporunda da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak, medya ve kamuoyu, Kürt meselesi, azınlık hakları, Ermeni meselesi ve ordunun rolü gibi hassas addedilen birçok konuyu açıkça tartışmaya devam etmiştir. *Muhaliif görüşler düzenli olarak açıklanmaktadır* vurgusu da bu kapsamda oldukça önemlidir. Trabzon'daki Sümela Manastırı'ndaki Ortodoks Ayini ile Van'daki Akdamar Kilisesi'ndeki Ermeni Ayini, Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde siyasi faaliyet yapılmasına olanak sağlanması, yeni Anayasa çalışmaları gibi konularda yine bu dönemde Türkiye'nin ilerleme kaydettiği önemli konulardır (AB Bakanlığı 2011). Bununla birlikte AB, Türkiye'ye ilişkin olarak yayınladığı 2005 - 2012 arasındaki ilerleme raporlarında Türkiye'nin stratejik konumu itibariyle de AB'nin dış politikası ve enerji güvenliğine katkı sağlayan önemli bir bölgesel rol oynadığına dikkat çekmiştir. Ayrıca, İlerleme Raporu ile birlikte yayınlanan Genişleme Strateji belgelerinde de benzer durumların altı çizilerek dış politika ve güvenlik politikası alanında Türkiye ve AB arasındaki siyasi diyalogun önemli ölçüde güçlendiği kaydedilmiştir (Karaosmanoğlu 2007: 65-70). Türkiye'nin ve AB'nin ortak komşuluk alanı içindeki gelişmeler, Türkiye'nin AB'nin dış politikası ve enerji güvenliğindeki önemli rolünü ve değerli katkısını teyit ettiğinin de üzerinde durularak

Türkiye'nin AB için kilit bir ülke olduğu ifade edilmiştir. AB söz konusu raporlarında, Türkiye'nin, Suriye rejiminin sivillere yönelik uyguladığı şiddeti güçlü bir şekilde ve müteaddit kereler kınamak ve Suriye'yi orantısız ve aşırı güç kullanımından kaçınmaya çağırarak suretiyle, görüşlerini yüksek sesle dile getirdiğini ifade etmiştir. Yine Türkiye'nin, Suriye'deki BM Gözlemci Misyonu (UNSMIS) hakkındaki 2042 ve 2043 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararlarını ve 3 Ağustos 2012 tarihli BM Genel Kurulu kararını memnuniyetle karşıladığına vurgu yapmıştır. Raporlar ayrıca, Türkiye'nin, Suriye Devlet Başkanı Esad'ın meşruiyetini kaybettiği düşüncesinden hareketle, meşru saymadığını açıklamış ve başta Suriye Ulusal Konseyi olmak üzere Suriye muhalefeti ile yakın temas kurduğuna da dikkat çekmiştir.

İlerleyen yıllarda ise yukarıda dile getirilen olumlu görüşlerin değiştiği görülmektedir. 2012-2015 yılları arasındaki raporlar da bu durumu kanıtlar niteliktedir. Söz konusu dönemde başta ifade ve basın özgürlüğünün kısıtlanmasından yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğünün tehlikede olduğuna kadar ciddi eleştiriler gelmeye başlamıştır. 2007'deki raporun aksine son üç yıldaki raporlarda “toplanma ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki endişeler, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne ilişkin kısıtlamalar, medyanın bağımsızlığının ortadan kaldırılması, savunma hakkının güvence altında olmaması ve yolsuzluk iddiaları” gibi konular Türkiye'nin ciddi şekilde eleştirilmesine yol açmıştır.

Avrupa Parlamentosunca AB Komisyonu'nun 2014 Türkiye ilerleme raporuna dayanarak hazırlanan ve 10 Haziran 2015 tarihinde AP Genel Kurulu'nda kabul edilen Türkiye kararı raporunda da benzer eleştirilerin sıralandığını görmekteyiz. Öncelikle rapor *temel hak ve özgürlükler* açısından son derece ciddi eleştirilerde bulunmuştur. Bu konuda rapor *Türkiye'de yaşanan gelişmelerin ve uygulamaların AB'nin benimsediği ilke ve değerlerle uyumadığını* oldukça net şekilde hissettirmiştir. Bu kapsamda ana eleştiri noktalarından birini *basın özgürlüğü* oluşturmuştur. *Yargı alanındaki gelişmeler, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Yasası, MİT Yasası, iç güvenlik paketi* gelişmeleri de AP'nin eleştirdiği konular arasındadır. *Makul şüpheli* kavramı üzerinde özellikle duran AP, bu yaklaşımın muhaliflere karşı keyfi saldırılara kapıları açtığı için altını çizmiştir. Yolsuzluk suçlamalarına yönelik olarak hükümetin takındığı tavır da AP tarafından eleştirilmiştir. AP söz konusu raporunda *laiklik* konusuna da vurgu yapmış

ve “yaşam tarzlarına saygı gösterilmesine ve din ile devletin birbirinden ayrı tutulmasına” dikkat çekilmiştir (AP 2015).

Kasım 2015’de yayınlanan Türkiye’nin 18. İlerleme raporunda da benzer eleştiriler yer almaktadır. Rapor siyasi kriterlerle ilgili olarak, “%10’luk seçim barajının varlığına, Türkiye’de hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü” alanında AB standartlarına aykırı olan önemli bazı mevzuatların kabul edildiğine işaret etmektedir. Raporun en sert eleştirisi ise “yargının bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin zarar gördüğü ve hâkimler ve savcılarının yoğun siyasi baskı altında oldukları yönündedir. İfade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü alanlarında önemli ölçüde gerilemenin” olduğu raporda dile getirilmektedir (AB Bakanlığı 2015).

Dış politika alanında da benzer bir sorun yaşanmıştır. Irak Şam İslam Devleti IŞİD ortaya çıkana kadar, yukarıda da ele alındığı gibi, AB ile Türkiye arasında ortak bir yaklaşım varken IŞİD’in ortaya çıkışı ve varlığını devam ettirmeye başlamasından sonra taraflar arasında bir güven bunalımı ve ortak hareket edememe sorunu görülmeye başlanmıştır. AB açısından bu durumun en önemli sebebi ise Türkiye’nin IŞİD’e karşı tutumunu netleştirmemesi olmuştur. AB için en başından itibaren IŞİD’i ciddiye alınması gereken bir terör örgütü olarak değerlendirmiştir. Bu açıdan da Türkiye’yi Suriye ve Irak ile sınırları bulunması nedeniyle IŞİD ile mücadelede önemli bir rol üstlenmesi gerektiğini düşünmüştür. Bu itibarla da *IŞİD karşısında yer alınması* AB’nin Türkiye’den temel beklentisi olmuştur. Türkiye’nin bu beklentilere Temmuz 2015’e kadar yeterli şekilde cevap verememesi ise AB’nin ciddi eleştirilerine ve uyarılarına neden olmuştur. AP’nin 2015 Türkiye Raporu’nda da bu konuya değinilerek daha önceki belgelerde yer alan bazı eleştiriler dozu yükseltilerek bu metne de yansıtılmıştır. Raporda Türkiye’ye AB’nin ortağı ve NATO üyesi olduğu hatırlatılarak Türkiye’nin IŞİD ve benzer örgütlerle yeterli düzeyde mücadele etmediği savunulmuştur.

Öte yandan yukarıdaki paragraflarda dile getirilenler reform süreçlerine bağlı olarak zaman içinde düzelişip tekrardan bozulan konulardır. Fakat geçtiğimiz on yıllık süre zarfında hiçbir ilerleme kaydedilmeyen konular da bulunmaktadır. “%10’luk seçim barajı, siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanının denetiminde şeffaflık ve hesap verebilirliğine ilişkin yapısal eksiklikler, cinsiyet eşitliğinin, namus cinayetlerinin ve erken ve zorla evlilikler dahil kadına yönelik şiddetin devamı ve işçi hakları ve sendikalara

ilişkin mevcut yasal çerçevenin” halen AB ve ILO Sözleşmeleri ile uyumlu olmaması gibi konular bu kapsamda değerlendirilmelidir (AB Bakanlığı 2012 – 2013-2014).

Görülmektedir ki, Türkiye AB ile yürüttüğü üyelik müzakere sürecinin ilk on yılında müktesebata uyum konusunda inişli çıkışlı bir süreç izlemiştir. Reform süreci konusunda ise durma noktasına gelmiştir. Bu durum ise müzakerelerin seyri açısından oldukça kritiktir. Çünkü Birlik, MÇB’nin 4. Paragrafında da belirtildiği gibi “Türkiye’den, reform sürecini sürdürmesini ve Avrupa içtihat hukuku da dahil olmak üzere, özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı gibi ilkeler bakımından daha fazla gelişme kaydetme yönünde çaba sarf etmesini; özellikle işkence ve kötü muamele ile mücadelede sıfır tolerans politikalarına ve ifade özgürlüğü, din özgürlüğü, kadın hakları, sendikal haklar da dahil ILO standartları ve azınlık hakları ile ilgili hükümlerin uygulanmasına ilişkin mevzuatı ve uygulama tedbirlerini konsolide etmesini ve genişletmesini beklemektedir.”

Şayet Türkiye açısından bu iniş Kopenhag kriterleri kapsamında temel hak ve hürriyetler konusunda önümüzdeki dönemlerde de devam ederse müzakerelerin tümüyle askıya alınabileceği bir durumla karşı karşıya kalınması çok şaşırtıcı olmayacaktır. Bunun en somut ipucunu ise yine MÇB vermektedir. MÇB’nin 5. Paragrafı şu noktaya dikkat çekmektedir: “Türkiye’de, Birliğin temelini oluşturan özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin ciddi ve sürekli olarak ihlal edilmesi durumunda, Komisyon kendi inisiyatifiyle veya üye devletlerin üçte birinin talebi üzerine müzakerelerin askıya alınmasını tavsiye eder ve müzakerelerin tekrar başlatılması için gerekli koşulları önerir. Konsey, böyle bir tavsiye üzerine, Türkiye’yi de dinledikten sonra, nitelikli çoğunlukla, müzakerelerin askıya alınıp alınmamasını ve tekrar başlatılması için gerekli koşulları karara bağlar”. (AB Bakanlığı 2005)

Müzakerelerin Hızlanması İçin Atılan Adımlar

Yukarıda detaylı bir şekilde analiz edildiği gibi geçtiğimiz on yılda gerek AB’nin gerek Türkiye’nin kendi üzerlerine düşen yükümlülüklerini ya da verdikleri taahhütlerini tam olarak yerine getirmemeleri müzakerelerin yavaş işleminin ya da durmasının temel nedenleri olmuştur. Bu uzun durgunluk döneminin sona ermesi ve müzakerelerin tekrardan ivme kazanması

için ise taraflarca yeni adımlarda atılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede AB'nin ilk adımı Komisyon tarafından atılmıştır. AB Komisyonu 12 Ekim 2011 tarihinde yayınlanan Genişleme Strateji Belgesi'nde Türkiye ile AB arasında *Pozitif Gündem* oluşturulmasını önermiştir (AB Komisyonu 2011). Buna istinaden de Komisyon tarafından Mayıs 2012'de, katılım sürecini canlandırmak ve Türkiye-AB ilişkilerine dinamizm katmak için pozitif gündem kavramı ve süreci ortaya konmuştur. 17 Mayıs 2012 tarihinde Ankara'da yapılan açılış toplantısı ile de Pozitif Gündem resmi olarak başlatılmıştır.

Pozitif Gündem, katılım müzakerelerine bir alternatif olmayıp, müzakereleri destekleyici nitelikte olmuştur. Mevzuat uyumu, enerji alanında güçlendirilmiş işbirliği, vize, hareketlilik ve göç, Gümrük Birliği, dış politika, siyasi reform, terörle mücadele ve insandan insana programlara daha fazla katılım sağlanması gibi ortak fayda alanlarında çaba harcamaya odaklanma Pozitif Gündem'in temel konuları olmuştur (Archick vd. 2014: 147 -172). Bununla birlikte, Pozitif Gündem kapsamında sekiz müzakere faslı⁷ için çalışma grupları oluşturulmuştur. Pozitif Gündem'in kapsamında atılan ilk adımlar ise enerji, vize muafiyeti süreci ve göç konusuna ilişkin olmuştur. 14 Haziran 2012 tarihinde Stuttgart'da gerçekleştirilen toplantı sonucunda Türkiye-AB Pozitif Gündem Çerçevesinde AB ile Türkiye Arasında Güçlendirilmiş Enerji İşbirliği imzalanmıştır. İşbirliği Türkiye ile AB'nin, arz güvenliği, kaynakların çeşitlendirilmesi ve yenilenebilir ve doğal kaynakların daha fazla kullanılması ve enerji verimliliği konularında benzer uzun dönemli öncelikleri bulunduğu işaret etmiştir. Bu çerçevede de tarafların bu alanda daha fazla işbirliği yapmalarının karşılıklı fayda sağlayacağını vurgulamıştır (AB Bakanlığı 2012).

Aslında AB 2007 ve 2010 Genişleme Strateji Belgelerinde de (Avrupa Birliği Komisyonu 2007-2010) Türkiye'nin enerji nakil hatlarının güvenliği konusundaki önemine özellikle atıfta bulunmuş ve bunun Türkiye – AB ilişkilerinin geleceği açısından oldukça önemli olduğunu kaydetmiştir.

Türkiye-AB vize muafiyeti süreci ise bu aşamada atılan ikinci adımdır. AB Konseyi'nin 21 Haziran 2012 tarihinde açıkladığı Sonuç Kararları ile Avrupa Komisyonu'na, nihai hedefi Türk vatandaşlarına yönelik Schengen vizesi uygulanmasının kaldırılması olan vize muafiyeti (AB Komisyonu 2012) sürecini başlatma izni vermesiyle süreç fiilen başlamıştır. Vize serbestisi diyalogunun başlatılmasına paralel olarak ise, 16 Aralık 2013 tarihinde AB ile

Türkiye arasında Geri Kabul Anlaşması imzalanmıştır. Türkiye'nin vize yol haritası niteliğinde olan Geri Kabul Anlaşması AB ile Türkiye tarafından onaylanmış ve 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Göçmen 2014: 21-86).⁸

Bu çerçevede üçüncü adım ise 29 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilen AB ile Türkiye arasındaki zirvedir. Zirve üç aşamada Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesine yoğunlaşmış ve bu doğrultuda kararlar almıştır. Avrupa'ya göçmen akışını kesecek önlemleri alması halinde Türkiye'ye 3 milyar Euro mali yardımın sağlanması, vize kolaylıkları ve üyelik müzakerelerine tekrar hız verilmesi söz konusu üç aşamayı ifade etmektedir. İlk aşamada Türkiye, AB'den sağlanacak mali yardım karşılığında daha fazla sığınmacıyı ülkesinde ağırlayacak ve Yunanistan sınırını daha iyi koruyacaktır. 3 milyar Euro mali yardımın da bu kapsamda Suriyeli sığınmacıların eğitim ve sağlık gibi giderlerinin karşılanmasında kullanılacaktır (AB Konseyi 2015). İkinci aşama vize serbestisini içermektedir. Bu kapsamda yukarıda da dile getirildiği gibi, Türkiye'nin vize yol haritası olan Geri Kabul Anlaşması'nın yükümlülüklerini yerine getirmiş ya da getiriyor olması oldukça önemlidir. Zira zirveye ilişkin AB tarafından yayınlanan resmi sonuç bildirgesinin 5. Maddesi doğrudan bu duruma işaret ederek, Türkiye'nin yol haritasına uyması şartıyla, Mart ve Haziran 2016'da yapılacak olan değerlendirmeler neticesinde Türkiye yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdiği sonucuna varılır ise Türk vatandaşlarından Schengen vizesi istenmesine son verilebileceği vurgulanmaktadır (AB Konseyi 2015). Üçüncü aşama ise Türkiye ile AB arasındaki üyelik müzakerelerine odaklanmıştır. Bu kapsamda da AB ile üyelik müzakerelerinde ekonomik ve parasal politikaları içeren 17'nci faslın 14 Aralık 2015 tarihinde açılması kararlaştırılmıştır.

Son olarak, Türkiye 2007 yılında tarama süreci sonrasında tüm fasılları kapsayan biçimde, AB Müktesebatına Uyum Programı hazırlanmıştır. AB müktesebatına uyumun tamamlanmasını hedefleyen Program 2007- 2013 dönemini kapsamıştır. Programda yasal düzenlemeler, ikincil düzenlemeler ve ilgili faslın gerektirebileceği temel strateji veya politika belgelerine yer verilmiştir. Ayrıca, düzenlemenin yapılmasından sorumlu kurum ve düzenlemenin yapılacağı takvim de ortaya konmuştur (AB Bakanlığı). 2010 yılında ise yine katılım müzakerelerine önümüzdeki dönemde daha fazla ivme kazandırılması ve kamuoyunun bilgilendirilerek farkındalığının ve

desteğinin artırılması amacıyla, *AB Stratejisi* hazırlanmıştır. Strateji, resmi müzakere süreci, Müktesebata Uyum Programı hedeflerinin canlandırılması, siyasi kriterlere uyum ve iletişim stratejisini kapsayan dört platformdan oluşmuştur (AB Bakanlığı 2010). Fakat söz konusu program ve stratejinin de tam olarak hayata geçmesi mümkün olmamıştır. 2010 yılından itibaren fiili müzakerelerdeki sessizliği az da olsa bozan Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslının 5 Kasım 2013 açılması ve Türkiye'nin reform sürecine tekrar dönme isteği 2014 yılında yeni bir strateji belgesiyle desteklenmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin Yeni AB Stratejisi başlıklı program 2014 yılında kabul edilmiştir. Strateji "temel olarak reform sürecine hız katarak her alanda AB standartlarına ulaşmayı, müzakere başlıklarında atılacak öncelikli adımları belirlemeyi ve bölgesel ve küresel sınamalar karşısında Avrupa mimarisinin inşasında Türkiye-AB birlikteliğinin anlamını ve potansiyelini gözler önüne serecek güçlü bir iletişimi öne çıkarmayı" hedeflemiştir (AB Bakanlığı 2014). Bu kapsamda Strateji siyasi reform süreci, katılım sürecinde sosyo-ekonomik dönüşüm ve AB iletişim stratejisi olmak üzere üç ana çalışma alanına oturtulmuştur. Bu çalışmalar çerçevesinde müzakereleri yeniden canlandıracak önemli adımlar ise *AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı*⁹ kapsamında atılmaya başlanmıştır. Ulusal Eylem Planı ise Kasım 2014 - Haziran 2015'i içeren I. Aşama ve Haziran 2015-Haziran 2019'u içeren II. Aşama faaliyetleri olarak hayata geçirilmiş ve geçirilmeyi beklemektedir.

Sonuç Yerine: İkinci On Yıla Başlarken

Türkiye'nin AB'ne daha önce aday ve üye olmuş ve bugün hala adaylık statüsüne sahip diğer bazı ülkelerle eşit hak ve statüyle tam üyelik hedefine ulaşması sadece Türkiye açısından değil AB'nin saygınlığı ve güvenilirliği açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Bu çerçevede, AB'ye üye olabilmek için sadece Türkiye'nin siyasi iradesi yetmemektedir. Bu süreci sağlıklı bir şekilde tamamlamak için AB'nin de aynı siyasi iradeyi hiçbir ayırım gözetmeden sergilemesi gerekmektedir. Hem tam üyelik müzakerelerine başlanması için tarih verilmesi aşamasında hem tam üyelik müzakerelerinin resmi anlamda başladığı aşamasında hem de tam üyelik müzakereleri başladıktan sonra müzakere başlıklarının açılıp kapanması aşamasında AB'nin bu siyasi iradeyi gösterdiğini söylemek ise oldukça zordur. AB'nin ya da Almanya, Fransa gibi AB'nin lider devletlerinin Türkiye konusunda kesin bir tavır be-

lirleyemedikleri bir ortamda siyasi iradeden de bahsetmek zordur. Bununla birlikte, yine on yıllık muhasebe göstermektedir ki, Türkiye’yi AB sürecinin dışında tutmamak, Türkiye’nin tamamen ve hızla Avrupa’dan kopmasını engellemek isteyen çevreler de mevcuttur. Bilhassa Suriyeli mülteciler konusunun AB ülkeleri açısından yaşamsal bir hal almaya başlamasıyla, Türkiye’yi hiç olmazsa masada tutmak için Almanya öncülüğünde Türkiye’ye yönelik daha yumuşak bir tavır sergilenir olmuştur. Bununla birlikte, müzakere fasıllarının henüz yarısının bile açılmamış oluşu Türkiye – AB ilişkilerinin bugün gelinen noktada müzakerelerin asla sona ermeyecek bir adaylık statüsü görünümü kazanmış olmasına neden olmuştur.

Gelecek on yıl bağlamında Türkiye’nin bu ilişkide yönünü belirlemesi, bir yandan kendi alacağı kararlara ve atacağı reform adımlarına, diğer yandan da AB’nin kendisini tanımlaması, kendi geleceğini planlaması ve bu planlar çerçevesinde de Türkiye’ye net, dürüst cevaplar vermesine bağlıdır. Müzakerelerin son dönemde yeniden hızlanması söz konusu olsa bile, tam üyeliğin gerçekleşebilmesi için gerekli siyasi şartların henüz mevcut olmadığı gözlemlenmektedir.

Açıklamalar

- 1 Malta, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti
- 2 Bu anlamda Ek Protokol’ün yürürlüğe girebilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanması gerekmektedir.
- 3 1) Malların Serbest Dolaşımı
2) İşçilerin Serbest Dolaşımı
3) İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
4) Sermayenin Serbest Dolaşımı
5) Kamu Alımları
6) Şirketler Hukuku
7) Fikri Mülkiyet Hukuku
8) Rekabet Politikası
9) Mali Hizmetler
10) Bilgi Toplumu ve Medya
11) Tarım ve Kırsal Kalkınma
12) Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
13) Balıkçılık

- 14) Taşımacılık Politikası
 - 15) Enerji
 - 16) Vergilendirme
 - 17) Ekonomik ve Parasal Politika
 - 18) İstatistik
 - 19) Sosyal Politika ve İstihdam
 - 20) İşletme ve Sanayi Politikası
 - 21) Trans-Avrupa Şebekeleri
 - 22) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
 - 23) Yargı ve Temel Haklar
 - 24) Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
 - 25) Bilim ve Araştırma
 - 26) Eğitim ve Kültür
 - 27) Çevre
 - 28) Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
 - 29) Gümrük Birliği
 - 30) Dış İlişkiler
 - 31) Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları
 - 32) Mali Kontrol
 - 33) Mali ve Bütçesel Hükümler
 - 34) Kurumlar
 - 35) Diğer Konular
- 4 **Müzakereye Açılan 16 Fasıl:**
- 25) Bilim ve Araştırma (müzakerelere geçici olarak kapanmıştır)
 - 4) Sermayenin Serbest Dolaşımı
 - 6) Şirketler Hukuku
 - 7) Fikri Mülkiyet Hukuku
 - 10) Bilgi Toplumu ve Medya
 - 12) Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
 - 16) Vergilendirme
 - 8) İstatistik
 - 20) İşletme ve Sanayi Politikası
 - 21) Trans-Avrupa Ağları
 - 22) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
 - 27) Çevre
 - 28) Tüketicinin ve Sağlığın Korunması

- 32) Mali Kontrol
17) Ekonomik ve Parasal Politika
33) Mali ve Bütçesel Hükümler
- 5 Deklarasyonu'nun özellikle 3. ve 7. Maddelerine;
3. Avrupa Topluluğu ve üye devletleri, Ek Protokol'ün tam ve ayrımcılık yapmaksızın uygulanmasını ve ulaştırma araçlarına getirilen sınırlamalar da dahil olmak üzere malların serbest dolaşımına ilişkin tüm engellerin kaldırılmasını bekler. Türkiye, Protokol'ü tüm üye devletlere bütünüyle uygulamalıdır. AB bunu yakından takip edecek ve 2006 yılında tüm uygulamayı değerlendirecektir.
7. Konsey, 2006 yılında, tüm bu konulara ilişkin kaydedilecek gelişmelerin takibini temin edecektir
- 6 Askıya alınan 8 fasıl**
- 1) Malların Serbest Dolaşımı
2) İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi
3) Mali Hizmetler
4) Tarım ve Kırsal kalkınma
5) Balıkçılık
6) Taşımacılık Politikası
7) Gümrük Birliği
8) Dış İlişkiler
- 7 “3-İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi”, “6-Şirketler Hukuku”, “10-Bilgi Toplumu ve Medya”, “18-İstatistik”, “23-Yargı ve Temel Haklar” “24-Adalet, Özgürlük, Güvenlik”, “28-Tüketicinin ve Sağlığının Korunması” ve “32-Mali Kontrol”.
- 8 Geri Kabul Anlaşması, özünde, karşılıklılık temelinde, Türkiye veya AB üyesi bir devlet açısından düzensiz göçmen olan vatandaş, üçüncü ülke vatandaşı veya vatansız kişinin geri kabulü veya transit geçişi ile ilgili koşulları, esasları ve usulleri tespit etmektedir.
- 9 AB müktesebatına uyum amacıyla yapılacak çalışmalara yön vermek ve siyasi vetolu olsun olmasın tüm fasıllardaki çalışmalara ivme kazandırmak amacıyla AB Bakanlığı koordinasyonunda, tüm Bakanlıkların, kamu kurum ve kuruluşlarının katılım ve katkılarıyla “AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı” hazırlanmaktadır.

Kaynaklar

- Alessandri, Emiliano (2010). “Turkey’s New Foreign Policy and the Future of Turkey–EU Relations”. *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs* (45) 3: 85 – 100.
- Archick, Kristin ve Vincent L. Morelli (2014). “European Union Enlargement”, *Current Politics & Economics of Europe* (25) 2: 147-172
- Ataç, Akça Cemil (2012). “AB’nin Normatif kapasite sorunu, Akdeniz İçin Birlik ve Türkiye”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* (11) 1: 1 – 24.
- Baykal, Sanem (2013). “AB’yle İlişkiler”. *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*. Der. Baskın Oran. C. III- 2001 – 2012. İstanbul: İletişim Yayınları. 362.
- _____ (2006). “1999 Helsinki’den 2004 Brüksel’e – Mukadder Üyelikten Ucu Açık Müzakerelere: Türkiye – AB İlişkileri”. *Beş Deniz Havzasında Türkiye*. Der. Mustafa Aydın ve Çağrı Erhan. Ankara: Siyasal Kitabevi. 137-189.
- Bürgin, Alexander (2010). “Ongoing Opposition in the West, New Options in the East: Is Turkey’s EU accession Process Reversible?”. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies* (12) 4: 417 – 435.
- Diez, Thomas (2007). “Expanding Europe: The Ethics of EU-Turkey Relations”. *Ethics & International Affairs* (21) 4: 415 – 422.
- Erhan, Çağrı vd. (2005). “Türkiye – AB Müzakere Süreci: 3 Ekim 2005 Tarihli Müzakere Çerçeve Belgesi Işığında Bir Değerlendirme”. *Stratejik Analiz* 6 (67).
- Göçmen, İlke (2014). “Türkiye ile Avrupa Birliği Arasındaki Geri Kabul Anlaşmasının Hukuki Yönden Analizi”. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* (13) 2: 21-86.
- Kalaycıoğlu, Ersin (2011). “The Turkish–EU Odyssey and Political Regime Change in Turkey”. *South European Society and Politics* (16) 2: 265–278.
- Karaosmanoğlu, L. Ali (2007). “Implications of Turkey’s Membership For

- European Security”. *Regional In/Security: Redefining Threats and Responses*. Der. Mustafa Aydın, Çağrı Erhan ve Sinem Akgül Açıkmeşe. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. 65 – 70.
- Karlık, Rıdvan (2007). “Müzakere Çerçeve Belgesi ve Türkiye’nin Müzakere Süreci”. *Türkiye – AB İlişkileri: Avrupa’nın Genişlemesi, Müzakere Süreci ve Batılılaşma Sorunsalı*. Der. Ertan Efegil ve Mehmet Seyfettin Erol. Ankara: Orion Yayınevi. 337-368.
- Macmillan, Catherine (2010). “Privileged Partnership, Open Ended Accession Negotiations and the Securitisation of Turkey’s EU Accession Process”. *Journal of Contemporary European Studies* (18) 4: 447–462.
- Nogués-Johansson, Elisabeth vd. (2011). “Turkey, Its Changing National Identity and EU Accession: Explaining the Ups and Downs in the Turkish Democratization Reforms”. *Journal of Contemporary European Studies* (19) 1: 113-132.
- Öner, Selcen (2014). Influential internal and external factors in German policy towards Turkey’s EU membership: more than ‘privileged partnership’; less than full membership?”. *Eastern Journal of European Studies* (5) 2: 95-118.
- Öniş, Ziya (2003). “Domestic Politics International Norms and Challenges to the State: Turkey-EU Relations in the post-Helsinki Era”. *Turkish Studies* (4) 1: 9-34.
- Özen, Çınar vd. (2007). “Zor ya da Zoraki Aday: Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Süreci”. *Türkiye – AB İlişkileri: Avrupa’nın Genişlemesi, Müzakere Süreci ve Batılılaşma Sorunsalı*. Der. Ertan Efegil ve Mehmet Seyfettin Erol. Ankara: Orion Yayınevi. 239 – 243.
- Sönmezoglu, Faruk (2006). “Türk Dış Politikasında Kıbrıs ve Avrupa Birliği”. *Avrupa Araştırmaları Dergisi* (14) 1: 121 – 128.
- Suvarierol. Semin (2003). “The Cyprus Obstacle on Turkey’s Road to Membership in the European Union”. *Turkey and the European Union: Domestic Politics, Economic Integration and International Dynamics*. Der. Ali Çarkoğlu ve Barry Rubin. Oxon: Frank Cass. 55 – 78.

Tezcan,ERCÜMENT (2007). “Helsinki’den 3 Ekim’e Giden Süreç Üzerine Saptamalar”. *Türkiye – AB İlişkileri: Avrupa’nın Genişlemesi, Müzakere Süreci ve Batılılaşma Sorunsalı*. Der. Ertan Efeđil ve Mehmet Seyfettin Erol. Ankara: Orion Yayınevi. 309-335.

Avrupa Komisyonu. Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Recommendation of the European Commission on Turkey’s progress towards accession, Brussels, 9.10.2002 SEC(2002) 1412 http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2001/tu_en.pdf (Erişim Tarihi: 06.08.2015)

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/strategy_paper_2012_en.pdf

Avrupa Komisyonu. Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Recommendation of the European Commission on Turkey’s progress towards accession.

http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2003/rr_tk_final_en.pdf (Erişim Tarihi: 06.08.2015)

Avrupa Birliği Konseyi. Laeken European Council 14 and 15 December 2001 Presidency Conclusions,

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/68827.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2015).

Avrupa Birliği Konseyi. Seville European Council 21 and 22 June 2002 Presidency Conclusions, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/72638.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2015).

Avrupa Birliği Konseyi. Copenhagen European Council 12 and 13 December 2002 Presidency Conclusions,

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/73842.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2015).

Avrupa Komisyonu. Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Recommendation of the European Commission on Turkey's progress towards accession, Brussels, COM(2004) 656 final, 6.10.2004.

<http://bit.ly/29Yh20z> (Erişim Tarihi: 30.06.2015).

Avrupa Komisyonu. Commission Staff Working Document, Issues Arising From Turkey's Membership Perspective, Brussels, SEC(2004) 1202, 6.10.2004.

http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2004/issues_paper_en.pdf (Erişim Tarihi: 30.06.2015).

Avrupa Parlamentosu. European Parliament resolution on the 2004 regular report and the recommendation of the European Commission on Turkey's progress towards accession (COM(2004)0656 - C6-0148/2004 - 2004/2182

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P6-TA-2004-0096> (Erişim Tarihi: 30.06.2015).

Avrupa Birliği Konseyi. Brussels European Council 16 and 17 December 2004 Brussels.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/bulletin/sommet/2004/12-bruxelles/01C_BU-S\(2004\)12-BRUXELLES_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/bulletin/sommet/2004/12-bruxelles/01C_BU-S(2004)12-BRUXELLES_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 03.02.2016).

Avrupa Birliği Konseyi. "European Council in Copenhagen, Conclusions of the Presidency, 21- 22 June 1993", http://www.europarl.europa.eu/summits/copenhagen/co_en.pdf (Erişim Tarihi: 14.08. 2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı, "Müzakere Çerçeve Belgesi",

http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/MuzakereCercevesi/Muzakere_Cercevesi_2005.pdf (Erişim Tarihi: 03.02. 2016).

Avrupa Parlamentosu. "Treaty of Accession", http://www.europarl.europa.eu/enlargement_new/treaty/default_en.htm, (Erişim Tarihi:14.08.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı. 16-17 Aralık 2004 Tarihli Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi (Türkiye Bölümü)

http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/MuzakereCercevesi/Muzakere_Cercevesi_2005.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı. Avrupa Birliği'nin Genişlemesinin Ardından Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşmaya Ek Protokol http://ab.gov.tr/files/ardb/ek_protokol.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

İktisadi Kalkınma Vakfı. http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/muzakereelerde_son_durum.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

Resmî Gazete, 28 Eylül 2006 Perşembe, Sayı : 26303, Bakanlar Kurulu Kararı, Karar Sayısı: 2006/10895

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060928.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060928.htm> (Erişim Tarihi: 02.02.2016).

Avrupa Birliği Komisyonu. http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/croatia/st20004_05_hr_framedoc_en.pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2015).

http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf

http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf

http://ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf

Avrupa Birliği Bakanlığı

http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2007.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı. http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2015).

Standard Eurobarometer 66 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

http://www.bridgingeurope.net/uploads/8/1/7/1/8171506/working_paper_on_eu_public_opinion_on_turkey_dagdeverenis_august.pdf

Avrupa Birliği Komisyonu. Commission Presents Its Recommendation on the Continuation of Turkey's Accession Negotiations, IP/06/1652, Brussels, 29 November 2006.

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-06-1652_en.htm?locale=en (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

Avrupa Birliği Konseyi. Council of the European Union 2770th Council Meeting General Affairs and External Relations, General Affairs , Press Release, 16289/06 (Presse 352), Brussels, 11 December 2006, s. 9.

http://avrupa.info.tr/fileadmin/Content/Downloads/PDF/2770th%20_Council_Meeting_of_General_Affairs_and_External_Relations.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

Avrupa Birliği Konseyi. Brussels European Council 14 and 15 December 2006 Presidency Conclusions, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/92202.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

<http://ab.gov.tr/index.php?p=38&l=1> Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum

<http://ab.gov.tr/index.php?p=65&l=1> (Erişim Tarihi: 11.07.2015).

<http://ab.gov.tr/index.php?p=46229&l=1> Avrupa Birliği Bakanlığı

http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/MuzakereCercevesi/Muzakere_Cercevesi_2005.pdf (Erişim Tarihi:17.01.2016).

Avrupa Parlamentosu, European Parliament resolution of 10 June 2015 on the 2014 Commission Progress Report on Turkey (2014/2953(RSP)), Wednesday, 10 June 2015 – Strasbourg.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2015-0228+0+DOC+XML+V0//EN> (Erişim Tarihi: 23.06.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı. Türkiye-AB Pozitif Gündem Çerçevesinde AB ile Türkiye Arasında Güçlendirilmiş Enerji İşbirliği

http://www.ab.gov.tr/files/haberler/2012/turkiye_ab_gelistirilmis_isbirligi_turkce.pdf (Erişim Tarihi: 03.07.2015).

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_strateji_ve_sonuc_lar_tr.pdf

Roadmap Towards a Visa-Free Regime With Turkey http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf (Erişim Tarihi: 28.0.2015).

Avrupa Birliği Komisyonu. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Enlargement Strategy and Main Challenges 2007-2008, Brussels, 6.11.2007 COM(2007) 663 final.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/strategy_paper_en.pdf (Erişim Tarihi: 28.0.2015).

Avrupa Birliği Komisyonu. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council Enlargement Strategy and Main Challenges 2010-2011, Brussels, 9.11. 2010 COM(2010) 660.

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package_strategy_paper_2010_en.pdf (Erişim Tarihi: 28.0.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı http://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeraporu2015/2015_ilerleme_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi: 12.11.2015)

Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013) http://ab.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/Giris.pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2015).

Türkiye'nin Katılım Süreci İçin Avrupa Birliği Stratejisi http://www.ab.gov.tr/files/strateji/yabs_tr1.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2015).

Türkiye'nin Yeni Avrupa Birliği Stratejisi

http://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiyenin_yeni_ab_stratejisi.pdf (Erişim Tarihi: 14.07.2015).

Avrupa Birliği Bakanlığı. http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi:17.01.2016).

Avrupa Birliği Bakanlığı. http://ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi:17.01.2016).

Avrupa Birliği Bakanlığı. http://ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf (Erişim Tarihi:17.01.2016).

Avrupa Birliği Komisyonu. Komisyon Tarafından Avrupa Parlamentosu'na ve Konsey'e sunulan Bildirim: Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar 2011-2012, Brüksel, 12 Ekim 2011 COM(2011) 666 final. http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_strateji_ve_sonuclar_tr.pdf (Erişim Tarihi:03.07.2015).

Avrupa Birliği Konseyi. Press remarks by President Donald Tusk after the meeting of EU heads of state or government with Turkey <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/29-tusk-remarks-after-eu-turkey/> (Erişim Tarihi: 04.02.2016)

Avrupa Birliği Konseyi. International Summit, Meeting of heads of state or government with Turkey – EU, Statements and Remarks, 870/15 http://www.consilium.europa.eu/press-releases-pdf/2015/11/40802205539_en_635846527200000000.pdf (Erişim Tarihi: 04.02.2016)

An Account of the First Ten Years of the Turkey-European Union Negotiations (2005-2015)

Çağrı Erhan*

Erhan Akdemir**

Abstract

This article examines the first 10 years (2005 – 2015) of the membership negotiations between Turkey and the European Union. The main reason for examining this period is that it covers the initial negotiations and the most recent period of the possible membership of Turkey in the EU. This article includes a brief history of the negotiations, the decision to initiate the negotiations, and the initial negotiations. In addition, the pace of the negotiations are evaluated and the future of the negotiations are predicted based on the assessment of the current stage in the negotiations. In this context, European Union progress reports will also be analysed in depth.

Keywords

Turkey - European Union, Negotiations, Membership Process, Expansion, Progress Report

* Prof.Dr., Kemerburgaz University – Istanbul/Turkey
cagri.erhan@kemerburgaz.edu.tr

** Yrd.Doç.Dr., Anadolu University, Faculty of Economics, Department of International Relations – Eskişehir/Turkey
erhanakdemir@anadolu.edu.tr

Турция-отчетность за первую декаду процесса вхождения в Евросоюз (2005-2015)

Чагры Ерхан*

Ерхан Акдемир**

Аннотация

В этой статье анализируются отношения Турции с Европейским Союзом (ЕС), а именно первая декада переговоров периода 2005-2015 годов. Во время этого периода Турция устраивает на своей территории заключительную стадию переговорного процесса для возможности получения членства ЕС и вступление Турцией в ЕС. В таком ключе эта статья о Турции охватывает краткое историческое развитие отношений с ЕС, начало переговоров, обмен рукопожатиями, оценка сути переговоров и их скорости, наличие путей развития текущей ситуации в будущем и переговоры в неофициальном формате. Относительно этого также будут выпущены соответственные отчеты о прогрессе в этом вопросе с ЕС.

Ключевые слова

Турция процесс вхождения в Евросоюз, процесс участия, отчет о процессе расширения

* Проф.док., Кемербургазинский университет – Стамбул/Турция
cagri.erhan@kemerburgaz.edu.tr

** и.о.доц.док., Университета Анатолу, факультет Экономика, кафедра Международное отношение–
Ескишехир /Турция
erhanakdemir@anadolu.edu.tr

